

Stelianos Papadopoulos

VULTURUL RĂNIT
VIAȚA SFÂNTULUI GRIGORIE TEOLOGUL

Traducerea

Pr. Prof. Constantin Coman
Diacon Cornel Coman

Editura Bizantină

CUPRINS

Prefață la ediția românească 7

CAPITOLUL I

PĂRINȚII ȘI ANII COPILĂRIEI 11

Grigorie, ipsistarul 11

Cum s-a produs marea schimbare 14

Nașterea lui Grigorie Teologul 19

Primele studii în țara sa 21

Două vise deosebite 23

CAPITOLUL II

STUDIILE SUPERIOARE 33

Palestina și Alexandria 33

Furtuna de pe Mediterană 38

Atena. „Legea atică” 45

Profesori și studii 47

Prima grupare studențească creștină 48

Întâlnirea cu Iulian 51

Catedra de retorică 53

De la Constantinopol la Nazianz 54

CAPITOLUL III

ASCET ȘI PREOT 57

La Nazianz. Brațele deschise ale mamei 57

Îndatoriri mărunte. Predarea retoricii. Inițiere
în teologie 58

Marea dilemă: ce cale să urmeze în slujirea
lui Dumnezeu 60

În sihăstria Pontului, cu Vasile 63

Călăuzit către altar. Este hirotonisit preot 65

Fuga în sihăstrie și pregătirea întoarcerii 68
Frica preoției și supunerea față de voia dumnezeiască 70
La Nazianz. Opoziția lui Iulian 77
Tălcuiește, teologhisește și evită schisma 79
Prezent și în problemele Cezareii 81
Scrie, însă își așteaptă ceasul 83
Îi mor frații 84
Vorbește despre căsătorie 86
Griji și boli. Îi apare astmul 89
Bătrânul episcop Grigorie îl urcă pe Vasile în scaunul Cezareii 92
Vasile îl cheamă pe Grigorie la Cezareea și-i acordă ranguri 98
De față în clipele grele ale lui Vasile. Se împotrivesc
 împăratului 101
Împăratul cedează înaintea lui Vasile și Grigorie 103
Adăpost și liniște 104

CAPITOLUL IV

EPISCOP ȘI PUSTNIC 109

Au hotărât să-l hirotonească episcop 109
Drama lui Grigorie: Sasimele 113
Din sihăstrie la păstoria responsabilă a Nazianzului 117
Contribuția lui în Triadologie 119
Pălmuit, însă luptând pentru credința ortodoxă 121
În cele din urmă, pustnic! 123
Peștera și vederile dumnezeiești 125
Iarăși la grijile păstoririi. Adormirea tatălui și a maicii lui 128
Nimic nu e cu puțință să-l țină la Nazianz 131
Se retrage în Meriamlicul Seleuciei, la Sfânta Tecla 132
Presiuni și rugăminți să se silească spre capitală 134
Cedează și se pregătește pentru marea misiune 139

CAPITOLUL V

ÎN CONSTANTINOPOL ÎN VIE ORTODOXIA 143

Sosește în jungla Constantinopolului 143
Îl primesc cu pietre 146

În bisericuța cea improvizată, „întâia” înviere a Ortodoxiei 149
În biserica Anastasiei 153
Să teologhisească puțini 159
Arienii pun la cale un atac în noaptea Sămbetei Mari 163
Atacul și prăpădul. Grigorie – în picioare 166
L-au dus la judecată pentru omor 169
Explică cine are „primatul” în Biserică. Despre Atanasie 172
Despre Atanasie și despre călugării Egiptului 175
Întoarcerea triumfală a lui Aranasie 177
Rusaliile anului 379 (9 iunie) 179
Un ciudat filozof și un prieten fățarnic: Maxim cinicul 183
Istovirea îl nevoiește să plece din cetate. Se întoarce la
 începutul lui octombrie 185
Violențe și crime ale arienilor 187
Solia prin filozoful Maxim 192
Maxim îl atrage în cursă pe Petru al Alexandriei 193
Maxim se întoarce la Constantinopol 195
Hirotonia lui Maxim 196
Grigorie – fără scuză 197
Maxim merge să ceară recunoaștere de la împăratul Teodosie,
 la Tesalonic și la Alexandria 199
Petru al Alexandriei îl recunoaște iarăși pe Grigorie 200
Hotărăște să plece din Constantinopol. Împotrivirea
 ortodocșilor 201
Ceasul teologiei celei înalte 205
Cine, când și cât se cade să teologhisească 208
Întâi s-a făcut părtaș dumnezeieștii vederi, apoi a teologhisit 211
Despre Fiul lui Dumnezeu-Tatăl 216
Se pregătește să vorbească despre Sfântul Duh 218
E nevoit să folosească cuvinte și expresii care nu există
 în Scriptură 221
Prin lumina dumnezeiască trece dincolo de
 litera Scripturii 222
Dumnezeu Se descoperă treptat 223

CAPITOLUL VI

ARHIEPISCOP ȘI PREȘEDINTE AL SINODULUI ECUMENIC 229

Împăratul Teodosie la Constantinopol. Îl cheamă pe Grigorie, să-l cunoască 229

Așezarea în biserica împărătească a Sfinților Apostoli 232

O încercare nereușită de a-l omorî 238

Urmările instalării lui 242

Cu cine are de-a face 244

Predică înaintea împăratului și a boierilor 246

Episcopii sunt chemați în Sinod pentru chestiuni dogmatice și de ordine bisericească 249

Meletie al Antiohiei și vedenia lui Teodosie 250

Tratativele lui Grigorie cu episcopii cacodocși 252

Încep lucrările celui de-al doilea Sinod ecumenic.

Întronizarea oficială a lui Grigorie 253

Convorbirile teologice din Sinod 254

Slava și drama lui Grigorie 256

„Grigorie, le cam inventezi” 257

Adormirea lui Meletie 259

Este proclamat președinte al Sinodului 260

Își face testamentul – 31 mai 381 263

Părăsește, dezamăgit, casa arhiepiscopală 265

Puternicii episcopi nou-veniți îl tăgăduie pe Grigorie 269

Către deznodământul final 273

CAPITOLUL VII

MĂREAȚA RENUNȚARE 277

Renunțare ce l-a făcut și mai mare 277

Dilema unei inimi sfinte 281

Îi cere împăratului Teodosie să nu se împotrivescă 283

Mărinimia Lui: se îngrijește să-i împace pe clerici cu poporul 287

Își ia rămas-bun de la toți și își face apologia lucrării lui în cetate 290

Plecarea 298

O călătorie istovitoare, dar dătătoare de viață 300

CAPITOLUL VIII

ULTIMA ACTIVITATE LA NAZIANZ ȘI ARIANZ 303

În sfârșit, în pământul copilăriei 303

La iubitul său liman, Arianz 304

În casa părintească 306

Nu-și uită „Anastasia”, dar pofteste doar pustia 308

Se tânguiește lui Dumnezeu și se încredințează mâinilor Lui 310

Păcatul cel primejdios al lui Grigorie 312

Nu încetează să-l amărască 315

Iarna. Rugăciune, citit, scrisori, vizite 317

Hotărăște în privința statuii lui Vasile 319

În Cezareea. Statuia 321

Înalță statuia pentru veșnicie 323

Își preface în versuri visurile, luptele și pătimirile 325

Se hotărăște să facă asceza tăcerii 327

Nevoința tăcerii și greșita ei înțelegere de către ceilalți 329

Este chemat pentru sinod la Constantinopol 332

Se îngrijește, însă, de succesul sinodului 334

Este silit să-l înfrunte pe ereticul Apolinarie. Noua și ultima sa mare contribuție teologică 335

Teologhisește despre cele două firi ale lui Hristos. Prin întrupare, Cuvântul Lui Dumnezeu ia întreaga fire omenească, adică trup și minte 338

Firea omenească nu este absorbită de cea dumnezeiască, în unirea lor în Hristos 341

E nevoit să se plece slujirii Bisericii. Pornește la Nazianz 344

Îl duc grabnic la băile din Xanxarida 345

Ultima lui activitate pastorală 347

Înrăutățire cumplită a sănătății. Părăsește Nazianzul 349

Iarăși la Arianz 352

CAPITOLUL IX

ÎN SFÂRȘIT, ÎN PUSTIE 355

Se așază la Karvali 355

Întâia noapte în schit 357

Sapă, sâdește, adapă și zidește 359

Se casătorește Olimpiada 361

Moare Teosevia și Grigorie merge să-l consoleze pe

Grigorie al Nisei 363

Scrie și îi e greu să mai îngenuncheze 364

I se înfățișează diavolul, uneori ca întuneric și alteori

ca lumină 365

Biciuie alunecările clericilor și monahilor 367

Ultima prigoană 370

Străin în locuri străine 372

Frică de lipsa lui Hristos. „M-ai părăsit, Doamne...” 374

Este dăruit iarăși cu luminările dumnezeiești 377

Cortina cade încet-încet. Bolile se întetesc 382

Împotrivire până în sfârșit. Lupta corp la corp 384

Zilele bune ale lui ianuarie 390 386

Își ia rămas-bun de la Biserică și de la lume 388

CAPITOLUL X

CADE STEJARUL. SFÂRȘITUL NEÎNSEMNAT AL UNUI OM ÎNSEMNAT 393

„Mă duc la împăratul meu Hristos” 393

Lupta cu zăpada 395

Chipul său răspândește fericita lumină și Grigorie

își dă duhul 398

CAPITOLUL I PĂRINȚII ȘI ANII COPILĂRIEI

GRIGORIE, IPSISTARUL

Flăcările se înălțau până la doi și chiar trei metri. Într-un luminiș de munte se adunaseră ipsistari distinși. De îndată ce focul se întetea și flăcările se înălțau trufașe, cei prezenți se apropiară.

Grigorie și-a întins mâinile de ziceai că voia să îmbrățișeze focul și să-l strângă la piept. Ochii lui, ațintiți spre flăcări, se umpleau de foc și își pierdeau strălucirea. Trupul lui, slab și înalt, rămânea nemișcat, dar se putea vedea în el o zbatere lăuntrică. Fața, lunguiață și nobilă, arăta o incertitudine ne-definită, care se vedea mai lămurit în ochii lui.

A rămas în munte mai mult timp. A rostit cuvinte pentru a cinsti Ființa cea Preaînaltă. De aceea se aflau acolo ipsistari din Nazianz, în frunte cu Grigorie. Nu erau mulți, dar constituiau o putere demnă de luat în seamă în cetate.

În Capadocia, în toată Asia Mică și în Orientul Mijlociu mai ales, existau grupări izolate de ipsistari, despre care nu avem multe informații. Nu aveau un ritual bine pus la punct, nici organizare și nici preoți. Erau însă oameni culți, care, de demult, prin ritualul lor și nenumăratele rânduieli, se plasau undeva între multele religii păgâne și iudaism. Dezgustați și de unii, și de ceilalți, respingeau jertfele aduse idolilor, precum și reglementările formale ale iudeilor. Spuneau:

– Noi cinstim Ființa cea Preaînaltă despre care vorbesc toți. Vom păstra sâmbăta și câteva posturi și vom avea focul ca

simbol al Ființei celei Preaînalte. Altceva nimic. Acestea sunt suficiente. Nici jertfe, nici curățiri, nici părinte sau creator.

Aceasta era credința lui Grigorie (tatăl Sfântului Grigorie Teologul), care s-a născut în cetatea Nazianz sau în satul Arianz din Capadocia, în anul 275 sau puțin mai târziu. Familia lui deținea mari întinderi de pământ, pe care le lucrau cu mulți sclavi; multe case, animale domestice, mijloace de transport... Familia făcea parte din aristocrația locală, care era foarte bogată și trăia în opulență. Imperiul roman îi cinstea și le încredința funcții administrative și politice dintre cele mai înalte.

O astfel de funcție, foarte probabil de senator, deținea și Grigorie. Funcția lui era cea mai înaltă din cetate și din întreaga regiune. Cu toate acestea, Grigorie avea un foarte ridicat simț al onestității și al demnității. Era înțelept și reținut în toate. Puterea nu-l făcuse nici tiran, nici trufaș. De altfel, puterea și banii nu-l atrăgeau. Nu le folosea pentru a-și spori averea nici măcar cu o drahmă.

În cetate îl cinsteau toți și se bucura de un prestigiu deosebit. Bucurie pentru femeia care i-ar fi stat alături. Puțină minte și demnitate îi trebuiau pentru a deveni doamna Nazianzului, prima gospodină, mai mult decât mulțumită.

La începutul secolului al IV-lea, între anii 300 și 310, Grigorie s-a căsătorit cu frumoasa Nonna, care era creștină. Cum și pentru ce motive s-a făcut această căsătorie, nu știm. Frumoasa Nonna era dintr-o veche familie creștină, cu o tradiție ortodoxă autentică. Bunicii ei au cunoscut persecuțiile înfricoșătoare din partea împăraților romani, cu deosebire pe cea a lui Decius (218-257). Părinții ei și ea personal cunoscuseră persecuția lui Dioclețian (285-305). Au rezistat însă prigoanelor, persecuțiilor și chinurilor. Și-au păstrat și credința

în Hristos, continuând să meargă pe calea cea grea a Bisericii. Și iată că, acum, Nonna, creștină, primește să fie soția lui Grigorie, un bărbat frumos și bogat, dar care trăia în rătăcire, în afara Bisericii.

Acum începe drama tinerei Nonna. Îl iubește cu toată inima sa pe Grigorie. Suferă însă pentru faptul că acela crede în ideile ciudate ale ipsistarilor. Grigorie nu era aspru cu ea. Nu se purta urât cu ea fiindcă era creștină, nu o certa. De altfel, știa foarte bine, înainte de a se căsători cu ea, că aparținea Bisericii. Nu-i răspundea necuviincios nici chiar atunci când aceasta îl îndemna, îl sfătuia, îl ruga – uneori îl certa – să devină creștin. Nonna se folosea de toate mijloacele pentru aceasta – de la cuvântul frumos până la ceartă. Dar arma sa cea mare era rugăciunea. Zi și noapte Îl ruga pe Dumnezeu să-l lumineze pe Grigorie al ei. Lacrimile frumoasei de douăzeci de ani erau jertfa și ofranda de fiecare zi. Și aceasta pentru a-l vedea pe soțul său în staulul mântuirii, în Biserică.

Tânăra Nonna avea să ajungă femeie în toată firea, aproape bătrână, până când și-a văzut visul cu ochii. Se apropiase de cincizeci de ani. Rugăciunile și posturile, odată cu trecerea anilor, au făcut să dispară farmecul frumuseții din tinerețe. I-au rămas însă frumusețea iubirii și bucuria de a-l vedea pe Grigorie creștin. Altceva mai mult nu dorea. Fața ei era plină de lumină și de iubire. Dădea slavă și mulțumea lui Dumnezeu pentru că Grigorie a spus în cele din urmă „da”. Toată casa a luat o înfățișare nouă. Toate străluceau parcă de bucurie. Oriunde își purta privirea, la lucruri sau la oameni, la case sau la câmpuri, i se părea că lumea întreagă și-a schimbat fața, s-a umplut de lumină și a devenit cum nu se poate mai frumoasă și mai iubitoare. Inima ei de femeie în toată firea devenise atât de tânără încât s-a speriat și ea. Aproape douăzeci și

cinci de ani, cât trăise în casa aceea până atunci, nu cunoscuse o astfel de bucurie lăuntrică.

CUM S-A PRODUS MAREA SCHIMBARE

Venise ora cea mare a Bisericii. Constantin cel Mare, singurul împărat al imperiului, stăpân absolut peste Apus și peste Răsărit, a scos definitiv Biserica din catacombe și a așezat-o, liberă de-acum, în mijlocul societății. Mai mult decât atât: de la starea de prigonită a transformat-o în Biserică favorizată de puternicul și nesfârșitul stat roman. Biserica martiră trăia un adevărat praznic, încât nici nu-i venea să creadă. Respira aerul libertății și lucrarea sa a devenit uriașă în scurt timp.

Nu putea, în clipele acestea de bucurie și de slavă, să-și închipuie încercarea și amărăciunea prin care avea să treacă în această nouă situație. Greutățile nu au întârziat. A apărut o nouă și înfricoșătoare erezie. O propovăduise deja Arie în anul 318, la Alexandria. Acum, în starea de libertate deplină de după 324, erezia s-a răspândit mult și încerca să falsifice credința și trăirea Bisericii. Dar bărbați sfinți, mărturisitori ai credinței în timpul persecuțiilor și adevărați purtători ai Tradiției, păzeau bine Termopilele. Aceștia și-au ridicat glasul și au arătat că Arie, prin învățătura lui, trăgea lucrurile înapoi. Făcea să se micșoreze măreția Bisericii și o transforma, mai mult sau mai puțin, într-un fel de școală etico-literară. Nu îmbogățea experiența sfântă a Bisericii, ci dimpotrivă, îi tăia venele. Pericolul era mare.

Episcopii, care aveau cea dintâi răspundere, s-au mișcat în toate direcțiile. Au ajuns și la marele Constantin, care, la începutul stăpânirii sale, avea un respect deosebit pentru cea mai venerabilă persoană a Bisericii de atunci: cuviosul episcop

de Cordoba. Acesta era deja la o vârstă înaintată, trecuse prin persecuții și prigoane, dar rămăsese totdeauna în picioare. De aceea, oamenii Bisericii îl cinsteau ca pe un patriarh, ca pe Moise. Era episcop la Cordoba, în Spania. Acolo l-a cunoscut Constantin cel Mare și, pentru câțiva ani, a ascultat de el cu multă evlavie. Pe cuviosul episcop de Cordoba a hotărât Constantin să-l trimită în Răsărit, spre sfârșitul anului 324, să vadă care era situația Bisericii, ce se întâmpla cu Arie și dacă era nevoie să se convoace un sinod al episcopilor, așa cum cereau deja episcopii din Răsărit.

Cuviosul a călătorit în Răsărit, în Asia Mică, Siria (Antiohia) și Alexandria. Acolo a cunoscut figuri deosebite ale Bisericii. L-a cunoscut, de exemplu, pe Alexandru al Alexandriei, bătrân plin de virtute, dar mai puțin teolog. Acesta avea însă lângă el un diacon, în vârstă de douăzeci și nouă de ani, pe care-l chema Atanasie. Bătrânul cuvios a văzut pe fruntea și în privirea acestui diacon o lumină nedeslușită, ceva măreț ce nu înțelegea, dar care-i umplea sufletul și-l liniștea. În Antiohia, unde se ținea atunci un sinod pentru Arie, a cunoscut mulți alții, între care pe Eustațiu, episcopul Antiohiei. Pentru prima dată a vorbit cu teologi foarte însemnați și s-a umplut de speranța că totul va fi bine pentru Biserică. Atunci s-a hotărât să se țină Sinodul cel mare din anul 325. La început, au spus să se țină în Ancira, în Asia Mică. Apoi, pentru ca să fie mai ușor pentru toți episcopii, s-au gândit la Niceea, un oraș aflat la câțiva kilometri de golful Nicomidiei.

Toți episcopii au primit chemarea cu poșta imperială și se pregăteau să fie la Niceea în luna mai a anului 325.

Tocmai în perioada aceea, Grigorie, care se închina Ființei celei Preaînalte, aprinzându-I focuri, a avut un vis important. Odată cu trecerea anilor, Grigorie nu mai era atât

de categoric în păreriile lui. Nu mai reacționa atunci când Nonna îi spunea să citească Psalmii lui David. Dar nici nu ceda – nu citea Psalmii. Atunci s-a întâmplat un lucru minunat. Într-o noapte, Grigorie s-a trezit cu sentimente foarte ciudate. Nonna a înțeles că se întâmplă ceva și s-a ridicat în pat. Atunci, Grigorie, cu vocea liniștită, i-a povestit visul pe care îl avusese:

– Ciudat, Nonna. Știi, se făcea că eu cântam un psalm al lui David. Cântam: „Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: În casa Domnului vom merge” (Psalmul 121, 1). Era o cântare frumoasă și... cum să spun... mă umplea de dulceață. Mi-a plăcut.

Nonna trăia o minune. Dumnezeu ascultase multele sale rugăciuni. Era convinsă că Grigorie al ei, fie și la cincizeci de ani, primise dumnezeiescul har. Și a început să-i spună fără întârziere, acum, cât Grigorie mai simțea în inima sa căldura harului dumnezeiesc:

– Măine, Grigorie, mâine să mergem la preot să te înscrii, dragul meu, între catehumeni la Biserică. Ai văzut?! Ai văzut, Grigorie, cât te iubește Dumnezeu?!

Nonna s-a sculat și a mers în cămăruța de alături, unde avea un mic paraclis, și a început să aducă slavă lui Dumnezeu și să facă metanii de mulțumire.

Dimineață s-au dus amândoi la biserică. L-au găsit pe preot și au vorbit cu el despre cele necesare pentru ca Grigorie să ajungă la botez. Împreună cu el vor fi fost și alți catehumeni. Fiecare ajunsese la Biserică pe un drum al său.

Și iată că, într-una din zilele acelea, fără să fi avut loc o catehizare prea lungă, preotul i-a înștiințat pe catehumeni că în ziua cutare, la ora cutare, trebuie să fie la biserică. Era ziua în care erau primiți în Nazianz episcopii care se îndreptau

spre Niceea, unde urma să aibă loc Sinodul cel mare. În fruntea lor era Leontie, mitropolitul cetății celei mari și vestite a Cezareei Capadociei. Această cetate era centrul politic, bisericesc, economic și spiritual al Pontului, care cuprindea o mare parte din Asia Mică. Leontie a socotit necesar ca, plecând din Cezareea, să treacă prin cât mai multe centre bisericești pe care le avea în răspunderea sa pastorală și care se aflau în drumul său sau pentru care nu era nevoie de prea multe abateri din drum.

Creștinii din Nazianz erau cu toții în biserică sau în jurul ei pentru a primi binecuvântarea episcopilor și pentru a le ura succes la Sinod. Catehumenii erau și ei acolo. S-a întâmplat însă ca în perioada aceea orașul să nu aibă episcop, de aceea preoții i-au cerut lui Leontie, sub a cărui jurisdicție bisericească se aflau, să citească el rugăciunea catehumenilor. Era un prilej bun și Leontie nu a stat la îndoială. Catehumenii au venit în fața lui. Între ei și Grigorie, ipsistarul, senatorul din Nazianz, o persoană oficială între catehumeni. Toți își plecau capul pentru ca să li se citească rugăciunea de către episcop. Grigorie însă, în loc să-și plece numai capul, a îngenuncheat pentru a primi rugăciunea. A făcut-o oare din neștiință? Toți știau că numai candidaților la preoție li se citea rugăciunea în genunchi, nu și catehumenilor. De aceea, mulți dintre cei prezenți – așa cum ne certifică fiul său, Grigorie Teologul – au prezis că senatorul Grigorie va deveni preot. Toți au interpretat îngenuncherea lui Grigorie ca semn al preoției pe care acesta avea să o primească mai târziu. Și profeții nu au greșit. După puțini ani – trei sau cel mult patru – Grigorie a primit și Taina Preoției. Era în anul 328-329.

Semnul îngenuncherii i s-a adăugat și un altul, o adevărată minune, la care fuseseră mulți martori. S-a întâmplat în

momentul botezului lui Grigorie. De la rugăciunea pentru catehumeni și până la botez trecea un timp anume. Cât, nu știm. Un timp „scurt” – ne spune fiul său, Grigorie. Nu știm dacă cel care l-a botezat a fost preot sau episcop; mai curând preot.

Grigorie, bărbat în vârstă de cincizeci de ani, a primit catehizarea, urmând cu zel deosebit sfaturile pentru pregătirea duhovnicească. S-a căit sincer pentru vechile lui rătăcirii. A postit, s-a rugat, a dat slavă lui Dumnezeu și s-a apropiat de Taina Botezului curățit duhovnicește.

Baptisteriul era un spațiu mic, în formă de pătrat, în care se cobora pe niște scări. Se umplea cu apă, care se sfințea. În această apă intra catehumenul. Grigorie a coborât scările și a intrat în apă cu multă evlavie și cu zdrobire de inimă. S-au citit rugăciunile și, creștin de-acum, unit cu Hristos, a început să urce scările pentru a ieși din baptisteriu. Chiar în clipa aceea s-a întâmplat minunea: toți cei care stăteau în jurul baptisteriului, împreună cu preotul, au văzut o lumină dulce și puternică în jurul noului botezat. L-au văzut inundat de o lumină dumnezeiască. Iradia tot și strălucea ca soarele care arde.

Fiecare dintre cei prezenți se minuna, nedumerit, dar se și bucura de minunatul eveniment. Și pentru că fiecare dintre ei credea că numai el vede și simte evenimentul minunat, n-a spus niciunul nimic. Toți au păstrat tăcerea. Cel care a rupt tăcerea a fost preotul care l-a botezat pe Grigorie. Cutremurat de minunea care se întâmpla în fața ochilor săi, biruit de trăirea duhovnicească, a strigat cu toată puterea, vorbind despre minunea pe care, desigur, o vedeau toți. A mai spus, public și profetic, că în clipa aceea l-a botezat și l-a uns cu mir pe urmașul său.

Într-adevăr, puțin mai târziu, Grigorie avea să devină preot și să-i urmeze celui ce-l botezase.

Se înțelege bucuria care a cuprins-o pe Nonna. Inima ei devenise și mai tânără și zburda, din trecut în prezent și de aici la cer. A fost cuprinsă în întregime de cântare de slavă și de mulțumire adusă lui Dumnezeu.

NAȘTEREA LUI GRIGORIE TEOLOGUL

Sfântă familie! Din clipa aceea, Nonna și Grigorie presimțeau că marea binecuvântare va fi urmată de o alta și mai mare. În adâncul ființei lor simțeau că Dumnezeu le va încredința un rol însemnat. Ceva important se va săvârși prin ei în Biserică și pentru Biserică. Ce avea să fie aceasta? Nu știau. Se rugau, așteptau să audă glasul lui Dumnezeu, se pregăteau duhovnicește.

Viața lui Grigorie s-a schimbat radical. Pământurile întinse pe care le avea, casele încăpătoare, sclavii care lucrau pe ogoarele sale, mobilierul scump și obiectele prețioase din casele sale, toate deveniseră altfel. Le vedea altfel. Își pierduseră valoarea lor. A rămas proprietar de pământuri, dar nu-i mai exploata pe sclavi. Le dădea multe lucruri. Nu mai era aspru cu ei. Chiar și atunci când se mânia și trebuia să-i certe sau să-i pedepsească, o făcea cu cumpătate și cu dragoste. Nu mai putea să-i urască. Îi iubea pe cei din jurul său și se străduia pentru binele lor. Mai târziu avea să ofere o parte din proprietatea sa pentru a se zidi o biserică măreață.

Iar Nonna? Ea își continua viața duhovnicească și mai intens ca până atunci. Și pentru că ceva îi spunea că avea să slujească pentru un lucru important în Biserică, se ruga lui Dumnezeu să-i dea un băiat. Decenii la rând, Nonna nu avusese copii. Durere mare, ce o topea cu fiecare zi care trecea. La o vârstă înaintată, foarte probabil în jurul anului 320, a dobândit o fată, pe Gorgonia. Ceva însă o îndemna să se

roage și mai mult lui Dumnezeu. Îi cerea să vadă în curtea ei un băiat și făgăduia că îl va închina lui Dumnezeu.

Minunea s-a întâmplat. Bătrână deja, Nonna, în vârstă de aproape cincizeci și cinci de ani, a avut un vis în care i s-a spus totul, cu multă claritate. Era prin anul 328 sau 329. A văzut în somn că va naște. A văzut cum arăta copilul. Avea să fie băiat și avea să-i pună numele Grigorie. Plină de recunoștință, Îi mulțumea neîncetat lui Dumnezeu și aștepta. Femeia în vârstă devenise fată tânără. Așa simțea. S-a pregătit pentru venirea lui Grigorie, care avea să devină marele Teolog al Bisericii.

În aceeași perioadă, 328 sau 329, a devenit și Grigorie, soțul ei, preot – sau, cel puțin, atunci i-a încredințat mitropolitul de Cezareea păstorirea creștinilor din Nazianz. Nu se grăbise să devină preot. Voia să se curețe cât se putea mai bine. Trebuia să cerceteze bine viața și credința Bisericii. Să cerceteze și să înțeleagă Scriptura Bisericii și alte cărți teologice și bisericești.

Totul trebuia luat de la început, deoarece viața de până atunci și-o petrecuse în superstiții și rătăcirii, departe de adevăr.

Așadar, s-a născut Grigorie. Unde s-a născut exact? În Nazianz, spun cei mai mulți. Posibil însă să se fi născut și în Arianz, un sat în care părinții lui aveau multe proprietăți și case.

Pruncul Grigorie a crescut într-un mediu liniștit. Bani nu lipseau și personalul care deservea casa era numeros. Totul semăna cu un palat. La leagănul copilului alerga nu numai mama lui, plină de bucurie și de afecțiune; slujitoare și femei care lucrau pentru casă erau multe. Când a început să crească și să facă primii pași, a văzut cu ochisorii săi grădinile și câmpurile, râul Karasou și viile tatălui său. Puțin mai târziu a făcut și primul său drum. Primăvara, pe câmpurile Arianzului, totul exploda la viață, Îndulcea pământul și oamenii până la betie.

Care au fost primele experiențe ale micuțului Grigorie? Uneori plutea pe marea iubirii și a afecțiunii. Celelalte atingeau mai greu antenele sufletului său de copil: cuviința preoțească și responsabilitatea tatălui în fața slujirii sale, dulceața și puritatea mamei, lumea multă care intra în casa lor – oameni muncitori, funcționari superiori, foști colegi ai tatălui, dar mai ales creștini de toate vârstele și de toate condițiile sociale, clerici și monahi. Vor trece mulți ani până când Grigorie va reuși să distingă această mulțime de oameni. Mai târziu avea să sublinieze faptul că cei care intrau în casa lor aveau caracter și erau oameni virtuoși.

Un an sau doi după nașterea lui Grigorie, casa lor a cunoscut o nouă bucurie. Nonna a adus pe lume încă un băiat. Drăgălaș și acesta, dar venirea sa pe lume nu a fost însoțită de semne dumnezeiești, așa cum s-a întâmplat cu Grigorie. Era Chesarie, pe care Grigorie l-a iubit mult. Au crescut împreună. Împreună au cunoscut lumea. Împreună și-au început studiile sub îndrumarea pedagogului Carterie.

PRIMELE STUDII ÎN ȚARA SA

Prin multe semne Dumnezeu le arăta părinților că Grigorie era destinat să îplinească o misiune deosebită în Biserica. Pe măsură ce primeau aceste semne, părinții se îngrijeau și mai mult de sporirea duhovnicească a copilului lor. Se străduiau din toate puterile pentru educația și pentru instrucția sa. Amândouă erau necesare. Micul și drăgălașul vlăstar primea cu nesăț iradierea duhovnicească a părinților. Tatăl său l-a învățat primele litere, iar mama primele rugăciuni.

Pentru continuarea studiilor, tatăl său, în vârstă acum de șaiszeci de ani, nu mai era atât de potrivit. În plus, avea și răspunderea pastorală și liturgică a episcopiei Nazianzului. S-a